

Еднородни части в простото изречение. Употреба и пунктуация

16.01.2020, 00:05 ч.

ЕДНОРОДНИ ЧАСТИ В ПРОСТОТО ИЗРЕЧЕНИЕ. УПОТРЕБА И ПУНКТУАЦИЯ

Прочетете текста и открийте подлозите в изреченията.

Родителите ми подготвят ремонт на детската стая. Разпределиха работата. Или баба, или дядо ще смени тапетите. Не баща ми, а брат ми ще боядиса прозорците. Накрая аз и баба ще почистим стаята. Не разбрах само какво ще правят мама и татко – предполагам, че ще се хвалят как са направили ремонт.

Защо в някои изречения сказуемото е в единствено число, въпреки че подлозите са два? От какво зависи това?

В третото и четвъртото изречение сказуемите са в единствено число заради съюзите **или** и **а**, с които са свързани еднородните подлози.

СЪГЛАСУВАНЕ НА ЕДНОРОДНИ ПОДЛОЗИ И СКАЗУЕМО

При еднородните подлози съгласуването на сказуемото зависи от съюза.

Ако подлозите са свързани със съюза **и**, сказуемото обикновено е в множествено число.

Аз и баба ще почистим стаята.

(Действието ще се извърши от двете.)

Ако подлозите са свързани със съюзите **или**, **а**, сказуемото е в единствено число.

Или баба, или дядо ще смени тапетите. / Не баща ми, а брат ми ще боядиса прозорците.
(Реално действието ще извърши само единият от двамата.)

Да знаем повече

Ако към едно съществително име са употребени две членувани еднородни определения, те се отнасят към два различни предмета.

Подай ми жълтата и черната блуза. (Искам две блузи – една жълта и една черна.) В тези случаи съществителното е в единствено число, въпреки че става дума за два предмета. *Не е правилно* да се каже **жълтата и черната блузи**.

Думи, които не са равноправни по смисъл, не могат да бъдат еднородни части. Не е правилно да се каже **Купих за мама много цветя и лалета**. Лалетата са вид цветя и двете думи не

могат да се свържат съчинително. В този случай трябва да оставим само едната дума – **Купих за мама много цветя./Купих за мама много лалета.** Ако изброим повече видове цветя, можем да оформим изречението с двоеточие или тире. **Купих за мама много цветя – лалета, фрезии и зюмбюли.**

ПУНКТУАЦИЯ НА ЕДНОРОДНИТЕ ЧАСТИ

Безсъюзно свързаните еднородни части се отделят със запетаи.

В свободното си време той чете романи, списания, енциклопедии.

Между нееднородните определения не се пише запетая.

За Коледа получих красив вълнен пуловер.

Запетая не се пише пред съюзите **и, или**, когато са еднократно употребени. При повторната им употреба се пише запетая.

На улицата срещнах Петър и сестра му.

Обичам палачинките със сладко или с шоколад.

Купи цветя и за майка си, и за баба си.

Ще отида на кино или с Иво, или с Мария.

Не се пише запетая при повторно употребен съюз **и**, когато еднородните части са свързани по двойки.

Трябваше да изброяват реки и притоци, градове и броя на жителите им, полезни изкопаеми и видове промишленост.

Запетая се пише пред съюзите **а, но**, както и пред втория от двойните съюзи **нито – нито, ни – ни, дали – или, колкото – толкова, ту – ту** и др.

Ще пътуваме за Варна, а не за Бургас.

Държах се с приятеля си сурово, но честно.

Утре няма да има нито дъжд, нито вятър.

Дали бразилците, или германците ще станат световни шампиони по футбол?

В залата имаше колкото мъже, толкова и жени.

Кучето ми се дърпа ту наляво, ту надясно.

Ако еднородните части са след обобщаваща дума, след нея се пише двоеточие или тире.

В салона се събраха всички: родители, ученици и учители.

В салона се събраха всички – родители, ученици и учители.

Ако обобщаващата дума е след еднородните части, пред нея се пише тире.

Родители, ученици и учители – всички се събраха в салона.

ДА ОБОБЩИМ

Не се пише запетая:

- между нееднородни определения;
- пред еднократно употребени съюзи **и, или**.

Пише се запетая:

- между безсъюзно свързани еднородни части;
- пред съюзите **а, но**;
- пред втория от двойните съюзи **и – и, или – или, дали – или, ли – или, ту – ту, нито – нито, колкото – толкова** и др.

По-често еднородните части на изречението се изразяват с еднакви части на речта, но това не е абсолютно задължително.

Да знаем повече

В художествената литература често се използват еднородни части, които се подреждат така, че да изразят засилване или отслабване на чувството. Това художествено изразно средство се нарича *градация*.

...и студ, и мраз, и плач без надежда / навяват на теб скръб на сърцето. (Христо Ботев)